

استفاده از

مهر

برای نماز*

حسین تربتی

حقیقت مسلم اسلامی را انکار کرده و وهابیت نیز با اهداف سیاسی و انحرافی به این مسئله دامن زده‌اند.

پاسخ نقضی

اولین پاسخ که به وهابیت می‌توان داد این است که اگر سجده بر مهر و امثال آن، شرک و بت‌پرستی باشد، سجده بر سجاده و فرش و امثال آن نیز شرک و بت‌پرستی است.

جواب حلی: سجده بر زمین در

روایات اهل سنت

برای مقدمه به این نکته توجه شود که در زمان پیامبر اکرم ﷺ مسجد مدینه (مسجد النبی ﷺ) نه فرش داشت و نه سقف. مردم روی خاک کف

از شبهات جدی که وهابیت بسیار به آن دامن می‌زنند، مربوط به سجده کردن شیعیان بر مهر است که آن را شرک می‌دانند و گاه، آن را بت‌پرستی قلمداد می‌کنند و به کسانی که در مسجد النبی ﷺ یا مسجد الحرام مهر می‌گذارند با خشونت تمام برخورد می‌کنند. جا دارد این مسئله را با توجه به آیات قرآن و روایات وارده از اهل سنت و سیره پیامبر اکرم ﷺ بررسی کنیم؛ آن‌گاه روشن می‌شود که نه تنها شیعه در این مسئله بدعتگذار و مشرک نیست؛ بلکه این اهل سنت است که در واقع، یک

* قابل ذکر است در تهیه این مقاله از تحقیقات آقای عطائی اصفهانی در کتاب مهر نماز اختراع شیعه یا انکار اهل سنت، الهام گرفته‌ایم.

۱. رسول خدا ﷺ فرمود: «وَجُعِلَتْ لِي الْأَرْضُ مَسْجِدًا وَطَهُورًا وَأَيُّمَا رَجُلٍ مِّنْ أُمَّتِي أَدْرَكَهُ الصَّلَاةُ فَيُضَلِّ بِهَا»^(۱) «خداوند زمین را برای من سجده گاه و پاک قرار داده است. پس هر یک از امت من هنگامی که وقت نماز فرا رسید [هر جا باشد] پس نماز بگذارد.»

۲. سجده رسول خدا ﷺ بر زمین براء بن عازب نقل کرده است، با رسول خدا ﷺ نماز می خواندیم، با او به رکوع می رفتیم و با او سر از رکوع بر می داشتیم و با او ذکر می گفتیم، هنوز ما ایستاده بودیم «حَتَّى تَرَاهُ قَدْ وَضَعَ وَجْهَهُ عَلَى الْأَرْضِ ثُمَّ تَبِعَهُ...»؛ که دیدیم آن حضرت صورت (و پیشانی) خود را بر زمین نهاده بود؛ آن گاه ما از او تبعیت کردیم [و سجده می کردیم].» بعد اضافه می کند که مسلم، روایت را با سند صحیح نقل کرده است.^(۲)

۳. ابی سعید خدری نقل کرده است: «أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَأَى عَلَى جَبْهَتِهِ وَعَلَى

مسجد سجده می کردند؛ مثل مسجد الحرام فعلی که نه سقف دارد و نه فرش و همه مسلمانان از شیعه و سنی بر سنگها سجده می کنند و نیازی به مهر نیست؛ ولی بعدها که مساجد فرش شد این نیاز به وجود آمد که سجده بر زمین چگونه باید تحقق یابد یا باید در حال نماز، فرشهای مسجد را جمع کرد که کاری پرزحمت است و یا باید تدبیری دیگر اندیشید. تدبیر شیعیان، این است که سنگی و یا مهری همراه داشته باشند تا بر آن سجده کنند؛ ولی اهل سنت بر همان فرشها سجده می کنند که این انحراف است؛ حتی از روایات صحیحه موجود در منابع آنها دلایلی وجود دارد که سجده بر زمین را لازم شمرده است و فرش و سجاده و امثال آن، زمین شمرده نمی شود؛ و حتی روایاتی داریم که از سجده بر پارچه نهی شده است که ما به نمونه هایی از این روایات در چند بخش اشاره می کنیم:

الف. سجده بر زمین

روایات فراوانی در منابع فریقین آمده که می رساند سجده باید بر زمین و آنچه از آن می روید باشد.

۱. صحیح البخاری، دار احیاء طبع العربی، کتاب الصلاة، ص ۹۷، حدیث ۴۲۸.
 ۲. صحیح مسلم، مسلم نیشابوری، بیروت، دار الفکر، ج ۲، ص ۴۶ و سنن داود، حدیث ۸۹۴

و کف دستهایمان [در حال سجده بر ریگهای داغ] شکوه کردیم. که حضرت به این شکوه توجه نکرد.»

معلوم می شود سجده بر زمین لازم و ضروری بوده است، و گرنه حضرت اجازه می داد بر فرش و امثال آن سجده کنند.

۶. سجده ابو بکر بر زمین

«عن ابی امیة قال: بَلَغَنِي سَمِعْتُ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ الصِّدِّيقَ كَانَ يَسْجُدُ وَيُصَلِّي عَلَى الْأَرْضِ مُفْضِئاً إِلَيْهَا؛^(۴) از ابی امیه نقل شده که گفته است: به من رسید [و شنیده ام] که ابو بکر صدیق بر زمین سجده می کرد و نماز می خواند به طوری که [پیشانی اش] به زمین می چسبید.

عبد الرزاق از ابی عبیده نقل فرموده است: «كَانَ ابْنُ مَسْعُودٍ لَا يَسْجُدُ أَوْ قَالَ لَا يُصَلِّي إِلَّا عَلَى الْأَرْضِ؛^(۵) ابن مسعود این گونه بود که هیچ گاه بر غیر زمین سجده نمی کرد یا بر غیر زمین نماز نمی خواند.»

صحيح مسلم، همان، ج ۲، ص ۱۰۹.

۴. كنز العمال، متقی هندی، بیروت، مؤسسة الرسالة، ۱۴۰۹ ق، ج ۸ ص ۱۲۷، حدیث ۲۲۲۲۲ و المصنف، عبد الرزاق، ج ۱، ح ۱۵۴۷.

۵. المصنف عبد الرزاق، نشر تحفة الاحوزی، ج ۱، ص ۲۷۳، ح ۱۵۵۳.

إِرْتَبَتْهُ أَثَرُ طِينٍ مِنْ صَلَاةٍ صَلَّاهَا بِالنَّاسِ؛^(۱) هرگاه رسول خدا ﷺ با مردم نماز می خواند آثار خاک و غبار بر پیشانی و بینی آن حضرت دیده می شد.»

۴. بیهقی از رفاعة نقل کرده است که من در محضر رسول خدا نشسته بودم. ناگهان مردی وارد مسجد شد و شروع به نماز کرد. وقتی نمازش تمام شد خدمت رسول خدا ﷺ آمد و به آن حضرت و گروهی که اطراف آن حضرت بودند سلام کرد. سپس رسول خدا فرمود: «سلام بر تو باد، برگرد نماز (را دوباره) بخوان... اِلَى أَنْ قَالَ: ثُمَّ يُكَبِّرُ فَيَسْجُدُ فَيَمَكِّنُ جَبْهَتَهُ مِنَ الْأَرْضِ حَتَّى تَطْمَئِنُّ مَفَاصِلُهُ وَتَسْتَوِي؛^(۲) تا اینجا که فرمود: نماز گزار تکبیر می گوید، سپس به سجده می رود و پیشانی خود را بر زمین می نهد تا مفاصل بدنش آرام گرفته، و متمایل به چپ و راست نیست.

۵. خباب بن ارت می گوید: «شَكُونَا

إِلَى رَسُولِ اللَّهِ سِدَّةَ الرَّمْضَاءِ فِي جَبَاهِنَا وَكُنَّا فَلَمْ يَشْكُنَا؛^(۳) ما از شدت گرما بر پیشانی

۱. السنن البيهقي، دار الفكر، ج ۴، ص ۳۹۲، باب يركع بركوع الامام ويرفع برفعه.

۲. همان، ج ۲، ص ۱۰۳.

۳. همان، ج ۲، ص ۱۰۴، باب كشف الجبهة و

عَلَى شَيْءٍ يَثْبُثُ مِنَ الْأَرْضِ مِمَّا لَا يَلْبَسُ؛^(۳) هر گاه سجده کردی، باید سجدهات بر زمین باشد یا آنچه از زمین می‌روید و پوشیدنی نیست.»

سجده بر سنگ یا مهر و...

مجموع این روایات نشان می‌دهد که سجده باید بر زمین باشد، منتهی خوردنیها و پوشیدنیها استثنا شده است. اکنون این پرسش مطرح می‌شود که اجزای زمین حتماً وصل و متصل به زمین باشد و یا می‌توان بخشی از اجزای زمین را از زمین جدا کرد و بر فرشی و یا سجاده‌ای قرار داد و روی آن سجده کرد؟ این نکته را نیز از روایات فریقین می‌توان استفاده کرد که سجده بر بخشی از اجزای زمین نیز جایز و روا است.

۱. حافظ بیهقی با ذکر سند از ابوولید نقل کرده است که از پسر عمر پرسیدم: «اولین بار، چه کسی این سنگها را که در مسجد است به مسجد آورد؟» گفت: «نعم مَطَرْنَا مِنَ اللَّيْلِ فَمَخَّرْنَا الصَّلَاةَ الْعَدَى فَجَعَلَ الرَّجُلُ يَمُرُّ عَلَى الْبَطْحَاءِ فَيَجْعَلُ فِي نَوْبِهِ مِنَ الْحِصْبَاءِ فَيُصَلِّي عَلَيْهِ. قَالَ: فَلَمَّا رَأَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ذَلِكَ قَالَ: مَا أَحْسَنَ هَذَا

عمل ابن مسعود مستقلاً برای ما حجت نیست؛ ولی حکایت از این دارد که این دستور رسول خدا ﷺ بوده است که حتماً سجده بر زمین باید باشد.

در منابع شیعیان، روایات فراوانی آمده است که سجده باید بر زمین باشد؛ از جمله:

۱. امام صادق علیه السلام فرمود: «أَسْجُدُوا عَلَى الْأَرْضِ أَوْ عَلَى مَا أَنْبَتَتِ الْأَرْضُ، إِلَّا عَلَى مَا أَكَلَ أَوْ لَبَسَ؛^(۱) بر زمین یا آنچه از زمین می‌روید سجده کنید؛ مگر آنچه خوردنی و پوشیدنی است [که سجده بر آن جایز نیست].»

۲. امام صادق علیه السلام فرمود: «لَا يَسْجُدُ إِلَّا عَلَى الْأَرْضِ أَوْ مَا أَنْبَتَتِ الْأَرْضُ إِلَّا الْمَأْكُولِ وَالْقَطْنِ وَالْكُتَّانِ؛^(۲) سجده نکنید مگر بر زمین و آنچه از آن می‌روید، جز خوردنی و پنبه و کتان.»

۳. امام رضا علیه السلام فرمود: «فَإِذَا سَجَدْتَ فَلْيَكُنْ سُجُودَكَ عَلَى الْأَرْضِ أَوْ

۱. مستدرک الوسائل، میرزا حسین نوری، بیروت، مؤسسة آل البيت لاحیاء التراث، سوم، ۱۴۱۱ ق، ج ۴، ص ۵، باب ۱، ح ۱.
۲. وسائل الشیعه، حرّ عاملی، بیروت، دار احیاء التراث العربی، چهارم، ۱۳۹۱، ج ۳، باب من ابواب ما یسجد علیه، روایت ۳.

۳. همان، ص ۶، حدیث ۳.

پس برخی از ما (نمازگزاران) ریگهایی را در دست خود می گرفتند تا سرد شود و [در وقت نماز] بر آن سجده کنند.»

این روایت هم می رساند که سجده باید بر اجزای زمین باشد و هم می رساند که می شود سنگی را و یا خاک و امثال آن را برداشت و روی چیزی گذاشت و بر آن سجده کرد. حتماً لازم نیست که سنگ، متصل به زمین باشد.

ابو داود نقل کرده است: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَسْجُدُ عَلَى الْأَرْضِ كَثِيرًا وَعَلَى الْمَاءِ وَالطَّيْنِ وَعَلَى الْخُمْرَةِ الْمُتَّخِذَةِ مِنْ حَوْصِ النَّخْلِ وَعَلَى الْحَصِيرِ الْمُتَّخِذِ مِنْهُ»^(۳) رسول خدا چنین بود که اکثر مواقع بر زمین سجده می کرد و [در مواردی ضروری و اتفاقی] بر آب و گل و بر سجاده و حصیری که از شاخ و برگ خرما تهیه می شد سجده می کرد.»

این روایت هم می رساند که بر اجزای زمین به صورت جدا شده از زمین می توان سجده کرد. از این گذشته،

باب من بسط ثوباً فسجد عليه.

۳. زاد المعاد فی هدی خیر العباد، الامام الحافظ ابی عبد الله بن القیم الجوزی، بیروت، دار الفکر، ج ۱، ص ۵۹.

الْبَسَاطُ فَكَانَ ذَلِكَ أَوَّلَ بُدْنِهِ»^(۴) آری! شب بارانی به قصد نماز صبح از خانه بیرون شدیم. پس مردی که از بطحاء (مسیر سیلاب) می گذشت سنگ مناسبی را برداشت و روی جامه خود قرار داد و بر آن نماز گذارد. پس وقتی که رسول خدا ﷺ این صحنه را دید [نه تنها نهی نکرد]؛ بلکه فرمود: این چه گستردنی نیکو و جالبی است [که جامه پهن و بر آن سنگ نهاده و بر آن سجده می کنی] این شروع سنگ [و مهر] گذاری بود.»

این حدیث نشان می دهد که آغاز سنگ و مهر گذاری در زمان خود رسول خدا ﷺ بوده است و از آنجا که تقریر پیامبر نیز همچون قول و فعل او حجّت است. این روایت هم مشتمل بر تقریر پیامبر ﷺ است که نهی نفرموده است و هم قول پیامبر که صریح فرمود این، چه عمل نیکو و جالبی است.

۲. بیهقی از انس بن مالک نقل فرموده است که ما در گرمای شدید با رسول الله نماز می خواندیم «فَيَأْخُذُ أَحَدُنَا الْحِصْبَاءَ فِي يَدِهِ فَإِذَا بَرَدَ وَضَعَهُ وَسَجَدَ عَلَيْهِ»^(۵)

۱. السنن الكبرى، همان، ج ۲، ص ۴۱، باب ما يقول اذا دخل المسجد.

۲. السنن الكبرى، بیهقی، همان، ج ۲، ص ۱۰۶.

را بر آن بگذارم و این عمل را به خاطر شدت گرما انجام می‌دادم.»

این روایت هم مانند قبلی دلالت بر لزوم سجده بر زمین دارد و هم می‌رساند که می‌شود سنگی را همراه برداشت و بر آن سجده کرد و این مطلب را نیز می‌رساند که بر سجاده و فرش نمی‌توان سجده کرد، و گرنه لازم نبود که سنگ را نگه دارند تا سرد شود و بر آن سجده کنند.

۴. ابن ابی شیبیه نقل می‌کند که: ابن سیرین گفته است: با خبر شدیم که «أَنَّ مَسْرُوقًا إِذَا سَافَرَ حَمَلَ مَعَهُ فِي السَّفِينَةِ لَبْنَةً يَسْجُدُ عَلَيْهَا؛ مسروق [ابن اجدع] هرگاه مسافرت [دریایی] می‌کرد، خشت خامی با خود [به داخل کشتی] می‌برد تا [در وقت نماز] بر آن سجده کند.»^(۳)

۵. ارزقی از رزین غلام ابن عباس نقل کرده است که او می‌گفت: علی بن عبد الله بن عباس، برای من نوشت که «أَنَّ أَبَيْكَ إِلَيَّ بِلُوحٍ مِنْ حِجَازَةِ الْمَرْوَةِ أَسْجُدُ عَلَيْهِ؛ سنگی (مُهری) از سنگهای

این روایت مقید به روایاتی است که در منابع اهل سنت به صورت مطلق آمده است که پیامبر ﷺ بر «خمره» یعنی سجاده سجده می‌کرد. معلوم می‌شود آن خمره، از شاخ و برگ خرما ساخته شده بود.

در منابع شیعه هم بر حصیری که از خرما و... ساخته شده باشد، سجده جایز شمرده شده است؛ ولی افضل، سجده بر زمین است.

از امام صادق علیه السلام درباره سجده بر حصیر و بوریا سؤال شد؟ حضرت فرمود: «لَا بَأْسَ وَأَنْ يَسْجُدَ عَلَى الْأَرْضِ أَحَبُّ إِلَيَّ...»^(۱) اشکالی ندارد؛ ولی اگر بر زمین سجده کند در نزد من بهتر است.»

۳. از جابر بن عبد الله انصاری نقل شده است: «كُنْتُ أَصَلِّي مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخَذْتُ قَبْضَةً مِنَ الْحَصَى فِي كَفِّي حَتَّى تَبَرَّدَ وَأَضَعْتُهَا بِجَهْتِي إِذَا سَجَدْتُ مِنْ شِدَّةِ الْحَرِّ»^(۲) من با رسول خدا نماز ظهر می‌خواندم. پس یک مشت سنگ‌ریزه در دستم گرفتم که سرد شود [و حرارتش کاهش یابد] تا در وقت سجده پیشانیم

۱. وسائل الشیعه، همان، باب ۱۷، ما یسجد علیه، ج ۳، ص ۶۰۹، ح ۴.
 ۲. همان، ج ۲، ص ۱۰۵، باب مَنْ بَسَطَ ثَوْبًا فَمَسَّجَدَ عَلَيْهِ.

۳. المصنف، ابن شیبیه، بیروت، دار الفکر للطباعة والنشر والتوزیع، ۱۴۰۹ هـ ۱۹۸۹ م، چاپ اول، باب من كان یحمل فی السفینة شیئاً، ج ۲، ص ۱۷۲.

رسول خدا مردی را در کنارش دید که سجده می کند در حالی که عمامه او پیشانیش را پوشانده. پس آن حضرت عمامه او را از پیشانی او بالا زد.» اگر سجده بر پارچه و فرش و امثال آن جایز بود جا نداشت که پیامبر اکرم ﷺ شخصاً وسط نماز، به کنار زدن عمامه او اقدام کند.

شیعیان انجام می دهند و خاک را و یا خاک کربلا را به صورت مهری در می آورند و بر آن سجده می کنند. اگر این عمل شیعیان، شرک و بت پرستی به حساب آید در واقع، شخص پیامبر و صحابی آن حضرت این بنا را پایه گذاری کرده اند و آیا می شود آنان را بت پرست و مشرک دانست؟

مروه برای من فرستاده شود که روی آن سجده کنم.» دو روایت فوق نشان می دهد که مَهرسازی به زمان صدر اسلام برمی گردد و همین طور عنایت به خاک و سنگ مروه، حاکی از عنایت به تقدس آنهاست که این مسئله، به خوبی توجیه کننده مقدس بودن سجده بر خاک و تربت امام حسین علیه السلام است.

۶. ابن حجر نقل کرده است

که عمر بن عبد العزیز «كَانَ يُؤْتَى بِثَرَابٍ فَيُوضَعُ عَلَى الْخَمْرَةِ فَيَسْجُدُ عَلَيْهِ»^(۱) همیشه بر مقداری خاک - که آورده می شد و روی سجاده گذاشته می شد - سجده می کرد.» هر چند عمل عمر بن عبد العزیز بنفسه برای ما حجیت و اعتبار ندارد؛ ولی حکایت از این دارد که در

ذهن او و دیگران دو امر مسلم بوده است: ۱. سجده باید بر زمین و اجزای آن باشد و بر فرش و سجاده نمی توان سجده کرد؛ ۲. می شود بر جزئی از زمین مثل خاک و سنگ که از زمین جدا شده و بر سجاده و فرش قرار دارد سجده کرد. این همان عملی است که امروزه

۱. فتح الباری، ابن حجر، بیروت، دار الفکر للطباعة والنشر، چاپ دوم، ج ۱، ص ۴۱۰، باب الصلاة على الحصير.

سجده بر غیر اجزای زمین ممنوع

از آنچه تا کنون گفتیم به خوبی ثابت شده که اولاً: سجده باید بر زمین باشد؛ ثانیاً: می‌توان اجزای زمین مثل سنگ و خاک و... را برداشت و روی سجاده و امثال آن قرار داد و بر آن سجده کرد. اکنون باید دید آیا بر غیر زمین نیز می‌توان سجده کرد؟ روایات نقل شده از منابع شیعه صریح بود که فقط باید سجده بر اجزای زمین باشد؛ آن هم اجزای غیر مأكول و غیر ملبوس. در نتیجه سجده بر فرش و لباس و امثال آن، جایز نیست و روایات منقوله از کتب اهل سنت نیز لازمه‌اش نفی سجده بر غیر اجزای زمین بود؛ ولی با این حال به روایاتی در منابع آنها برمی‌خوریم که سجده بر لباس و عمامه و امثال آن را نفی می‌کند که به نمونه‌هایی اشاره می‌شود:

۱. حافظ بیهقی از صالح بن حیوان السبائی نقل کرده است «أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَأَى رَجُلًا يَسْجُدُ بِجَنْبِهِ وَقَدْ اعْتَمَّ عَلَى جَبْهَتِهِ فَحَسَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ جَبْهَتِهِ»^(۱) رسول خدا

مردی را در کنارش دید که سجده می‌کند در حالی که عمامه او پیشانی‌اش را پوشانده. پس آن حضرت عمامه او را از پیشانی او بالا زد.» اگر سجده بر پارچه و فرش و امثال آن جایز بود جا نداشت که پیامبر اکرم ﷺ شخصاً وسط نماز، به کنار زدن عمامه او اقدام کند.

۲. از عیاض بن عبد الله قرشی نقل شده است که «رَأَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَجُلًّا يَسْجُدُ عَلَى كُورِ عِمَامَتِهِ فَأَوْمَأَ بِيَدِهِ اِرْفَعَ عِمَامَتَكَ وَأَوْمَأَ إِلَيَّ جَبْهَتِهِ»^(۲) رسول خدا ﷺ مردی را دید که روی پر عمامه‌اش سجده می‌کند. حضرت با دست مبارک به وی اشاره کرد که عمامه‌ات را بالا ببر و [نیز] اشاره کرد به پیشانی [که آن را باز بگذارد و هنگام سجده می‌پوشان].» این روایت هم به خوبی نشان می‌دهد که بر پارچه و فرش و امثال آن نمی‌توان سجده کرد؛ و گرنه لزومی نداشت پیامبر، وسط نماز، توجّه او را به خود جلب و حواس او را از نماز به سوی خود توجّه دارد و به او اشاره کند که

زاد المعاد ابن القيم الجوزی، ج ۱، ص ۵۹ نقل شده است.

۲. السنن الکبری، ج ۲، ص ۱۰۵، باب الکشف عن الجبهة.

۱. السنن الکبری، باب الکشف عن الجبهة فی السجود، ج ۲، ص ۱۰۵ و شبیه این روایت در

عَمَامه را کنار بزن.

۳. حافظ بیهقی از ابی لیلا از علی علیه السلام نقل کرده است که آن حضرت فرمود: «إِذَا كَانَ أَحَدُكُمْ يُصَلِّي فَلْيَحْسِرِ الْعِمَامَةَ عَنْ جَبْهَتِهِ؛ هرگاه یکی از شما نماز گزارد، عمامه خود را از پیشانی بالا برده [و محل سجده را نمایان کند].»
حضرت امیر به عنوان اولین مسلمان و همراه همیشگی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وقتی به عنوان یک قانون کلی می فرماید در حال نماز، عمامه بر پیشانی قرار نگیرد، این نشان می دهد که سجده بر پارچه، لباس و فرش جایز نیست؛ و گرنه جا نداشت به عنوان یک قانون کلی بیان شود.^(۱)

۴. از عبد العزیز ابی حازم از کنیزی به نام عَزَه نقل شده است که «حَطَبْنَا أَبُو بَكْرٍ فَنَهَانَا أَوْ نَهَى أَنْ نُصَلِّيَ عَلَى الْبِرَادِعِ»^(۲) ابو بکر خطبه خواند و ما را از نماز خواندن [و سجده کردن] روی برادع و پلاس [که روی زین اسب می اندازند] نهی کرد.»

این روایت نمی تواند مربوط به استفاده از برادع و یا نماز خواندن و ایستادن روی آن برای غیر نماز باشد؛

۱. همان.

۲. المصنف، عبد الرزاق، ج ۱، حدیث ۱۵۴۷ و کنز العمال، همان، ج ۸، ص ۱۹۶.

چون هیچ کس چنین سخنی را نگفته است. معلوم می شود منظور، نهی از سجده کردن بر آن است؛ چون از جنس و اجزای زمین نبوده است.

مجموع این روایات که در منابع اهل تسنن آمده است و امثال آن نشان می دهد که سجده بر غیر اجزای زمین مثل فرش و لباس و سجاده ای که از خرما و امثال آن نباشد، جایز نیست؛ از این رو اگر روایتی هم دیده شد که سجده بر لباس را جایز شمرده با این روایات نفی می شود و یا مقید می شود به آنجایی که روی جامه، سنگ و خاک قرار داشته و یا در حال اضطراب بوده و جنس لباس از کتان و امثال آن بوده است که می شود در حال اضطراب بر آن سجده کرد.

راستی با این همه دلایل در منابع اهل سنت مبنی بر اینکه سجده باید بر زمین و اجزای آن باشد و جواز مهر قرار دادن سنگ و خاک و امثال آن، باز می توان شیعه را به شرک و بت پرستی متهم کرد؛ برای اینکه تلاش می کند به دستور پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله عمل کند و با قرار دادن مهر، سجده بر زمین را تحقق بخشد؟

